

Ο οικισμός του Αχιλλείου βρίσκεται κοντά στα Φάρσαλα της Θεσσαλίας. Οι ανασκαφικές έρευνες (1973-4) πιστοποιούν ότι η θέση κατοικείται σε όλες τις φάσεις της Αρχαιότερης και της Μέσης Νεολιθικής (Αχιλλείο I-IV).

Τα αρχιτεκτονικά λείψανα της Αρχαιότερης Νεολιθικής έχουν εξαιρετική σημασία για την έκταση του οικισμού, τη διάταξη των οικημάτων στο χώρο και την οργάνωση της κοινοτικής ζωής. Στις αρχές της Αρχαιότερης Νεολιθικής (Αχιλλείο Ia) κατασκευάζονται ημιυπόγειες πασσαλόπηκτες καλύβες. Κατά τη φάση Πρωτοσέσκλο (περίπου μέσα 6ης χιλιετίας) τα σπίτια κτίζονται ελεύθερα στο χώρο, δηλαδή σε απόσταση το ένα από το άλλο. Αποτελούνται από λίθινα θεμέλια, στα οποία στηρίζεται τοίχος από ξύλα και πηλό (τεχνική *rise*). Η διάρκεια ζωής των σπιτιών αυτών υπολογίζεται με βάση τις ραδιοχρονολογήσεις σε 25 χρόνια. Στη φάση Προσέσκλο (Αχιλλείο II, τέλη 6ης χιλιετίας) κατασκευάζονται πασσαλόπηκτες καλύβες με εστίες για θέρμανση και μαγείρεμα στο εσωτερικό των σπιτιών, αλλά και στους κοινόχρηστους χώρους. Σε υπαίθριο χώρο, κοντά σε ένα σπίτι εντοπίστηκε και θολωτός φούρνος. Δίπλα στον οποίο υπήρχε μια ορθογώνια, υπερυψωμένη κατασκευή από πηλό, που προφανώς σχετίζεται με την προετοιμασία της τροφής.

Κατά τη μεταβατική φάση από την Αρχαιότερη στη Μέση Νεολιθική (Αχιλλείο III), που σύμφωνα με ραδιοχρονολογήσεις διαρκεί 75 χρόνια, χρησιμοποιούνται μεγάλα πασσαλόπηκτα κτήρια, διατεταγμένα ελεύθερα στο χώρο. Οι μεγάλοι κοινόχρηστοι χώροι που αφήνονται μεταξύ τους περιλαμβάνουν εστίες και θολωτούς φούρνους. Σε μια περίπτωση βρέθηκε κοντά στο φούρνο μια υπερυψωμένη και επικλινή κατασκευή με 4 εστίες πάνω και μία εστία δίπλα της! Η παρουσία τροφοπαρασκευαστικών κατασκευών στους ανοιχτούς χώρους υποδηλώνει τη χρήση τους από τα γειτονικά νοικοκυριά.

Κατά τη Μέση Νεολιθική (Αχιλλείο IV) σημειώνεται αλλαγή τόσο στον προσανατολισμό όσο και στα υλικά δομής των σπιτιών. Κτίζονται με λιθόκτιστα θεμέλια και πηλόκτιστη ανωδομή και αποτελούνται από δύο χώρους. Εκτός από τις εστίες, στο εσωτερικό των σπιτιών απαντούν και πηλόκτιστες κατασκευές κατά μήκος των τοίχων, τα λεγόμενα θρανία, που χρησιμοποιούνται πιθανότατα για ανάπαυλα ή και για εργασία. Ο οικισμός του Αχιλλείου εγκαταλείπεται πριν από τα τέλη της Μέσης Νεολιθικής.

Κεραμική γραπτή και εγχάρακτη, χαρακτηριστική της Αρχαιότερης Νεολιθικής, πλήθος ειδωλίων, σφραγίδες για τον καλλωπισμό του σώματος, λίθινα εργαλεία, αλλά και πήλινα και οστέινα σύνεργα για την υφαντική, αποκαλύπτουν τις οικονομικές δραστηριότητες της κοινότητας.